

ANYÁK HETILAPJA

SZERKESZTI

VAGHOTT SÁNDORNÉ.

Előfizetési díj

Postai úton vagy Budapesten házhoz hordatva

Egyegyedre (ápril, maj, juni) 1 ft. 50 kr.
 Három évenyegyedre (ápril—december) 4 × 50 ×

Az előfizetési pénzek

a kiadó-hivatalhoz

(Pest egyetem-utca 4. sz.) bérmentve intézendők.

A HAZA HÖLGYEIEHEZ.

Hogy amaz emelő felszólalásoknak, melyek vállalatom folytatására buzdítanak az anyák érdekében, kétszeresen megfelelhessenek, nagy tekintélyek bátorításának s több anya rám nézve megtisztelő ohajtásának engedve, eltökélém az „Anyák hetilapját“ szélesebb téren kezelni, s más czímmel ruházva fel, tartalmán is változtatni, a mennyiben vállalatom ezentúl nem egyedül az anya, hanem egész családja számára leend összeállítva, s azt folyó évi januártól fogva nem mint hetilapot, hanem mint diszesen kiállított, s minden hónapban egyszer megjelenő füzetet vagyok bátor tisztelt olvasónőim kegyeibe ajánlani.

Ezt közzétéve, nem szükség ama kis zavarok miatt hosszas magyarázgatásokba bocsátkoznom, melyek az „Anyák hetilapja“ kiadó hivatalában, az utóbbi hetek alatt, az előfizetni kívánókat meglepheték, csak azt kell tisztelt olvasónőimmel világosan tudatnom, hogy nevezett lapom minden folyó évi januárra szóló előfizetője, most megjelenő füzetem által fog kármentesített, mely csere, az előfizetőre nézve minden esetre előnyös leend, miután ez mind külső kiállítás, mind szélesebb téren működő tartalmánál fogva, sokszorosan meg fogja haladni amannak terjedelmi körét.

Minden törekvésem oda fog hatni egyébiránt, hogy az anya serdülő és felnőtt leányaival együtt, méltó olvasmányt nyerhessen, hogy e kizárólag családok számára kezelt vállalat, érdemes is legyen minden mivelte család pártfogására.

Nem szükség mondanom, hogy magammal komolyan számot vetve indítom meg füzetemet, s együtt érezve minden anyával a hiányokat, melyek az irodalom terén családéletünkre nézve, kellőleg betöltve még nincsenek, mellőzni fogok minden nap- s időhöz kötött érdekű dolgot, miket szépirodalmi s divatlapjaink, különben is nagy bőségben nyujtanak, egyedül családi szempontból indulva ki, csak a lélek s izlés nemesítése, s tanulmányi tárgyak lesznek szemeim előtt.

Történelmi és topographiai tárgyak; episodok, egyes nagy embereink életéből; a régi s az újabb kor nevezetes férfai s asszonyainak életrásai; földtani s természetrajzi tárgyak; hazai és külföldi népszokások rajzai, valamint ujonnan felfedezett népismertetések; találmányok, nagyszerűbb építmények s világcsodák festései; utazások s utli kalandok; érdekesebb adomák egyes nagy emberek életéből; mesék; mondák; erkölcs nemesítő életképek s izlést művelő arany mondatok; értekezések a zene, irodalom, s egyéb művészetekről, helylyei-közzel egy-egy új s feladatommal összhangzó költeménnyel fűszerezve, kéjzik vállalatom tartalmát, mely minél változatosb, élvezetesebb s tanulságosabb lesz, annál inkább megteelhet czéljának; — azon czélnek t. i. hogy az olvasás szükségének érzete, mely hála Istennek! minden mivelte s lelkes nőkebelben fölbredt e hazaszerte általánosan, családéletünkben is folytonosan s méltólag legyen ápolva s táplálva.

Nagy szerénytelenség volna részemről, ha egyedül önerőmre támaszkodva, merném ily magas célnak elérését kitzüni, vagy csak reményleni is; de a mellett, hogy minden czélnál, mely tiszta, érzi a sziv Isten közelségét, s én kétszeresen s mély hálával érezhetem, oly tekintélyek részvéte s pártfogása által, minő azoké, kik vállalatomat felszólalásukra érdemesíték, mind az által reményleni, hogy feladatomnak

teljesen megfelelhettek, az bátorított, hogy füzeteim hasábjain oly nevek is fognak ragyogni, melyek egész hazában ismerve, tisztelve vannak, nevek, mikkel gyermekeinket foglalkoztatni, első anyai s honleányi kötelességeink közé tartoznak.

De nem nevezek senkit bár megtehetném, — hiszen első füzetem pár hét alatt, még február folytán meg fog jelenni, hadd beszélje az tényleg maga el, s valósítsa mindazt meg, mit én legfelebb sejtetek.

Csak azt említem még, hogy vállalatom

„SZÜNÓRÁK”

czim alatt fog megjelenni, s időnkint az élet- és történetírások mellett

képeket is hozand,

hogy csinos külsejében a szem is örömet találjon, s oda illhessék az mind tartalom, mind külalakjára nézve, minden családanya s kisasszony asztalára.

Azt talán fölösleges is befejezésül megjegyezmem, hogy miután magam is asszony, és anya vagyok, mint minden effélében eddig is tevém, úgy ezentúl is lelkismeretesen, s teljes gond- és ovatosággal kezelendem vállalatomat, hogy minden anya aggodalom nélkül adhassa azt olvasmányú leánya kezébe.

Pest, jan. 1-én 1862.

Vachott Sándorné.

Előfizetési föltételek :

A „Szünórak” czimű folyóirat előfizetési ára postán küldve, vagy Budapesten házhoz hordatva :

Egész évre (1862.) 12 füzet 6 ft. félévre (1862.) 6 füzet 3 ft.

 Az előfizetési pénzek bérmentve az alulirt kiadó-hivatalhoz intézendők.

Tíz előfizetésre egy ingyen-példány jár.

A „Szünórak” kiadó-hivatala.

(Egyetem utca 4. szám.)

Képek a női nevelésről.

Rudolphi Karolin után.

HARMINCZHATODIK LEVÉL.

Folytatom, mit multkori levelemben félben hagytam.

Alig futott hozzánk Ída, azonnal Péterhez fordult. Ó Péter! jó Péter, hát végre ismét itt vagy? Hol voltál? s miért nem akartál hozzánk jöni?

Péter. Igen, Ída kisasszony, itt vagyok, de csak azért, hogy bucsút vehessek kegyedtől.

Ída. Bucsúzni akarsz? hiszen mi nem utazunk sehova? Maradj nálunk, lásd, különben nem is tudnék minden szombatra örülni.

Péter. Nekem nem szabad többé Ída kisasszonyt látnom, s adományát el nem fogadhatom.

Ída. Mi lelt, szegény Péter? mond csak, mi bajod?

Péter. Megszegtem fogadásomat.

Ída. Hogy érted ezt? Nem értelek. Mit szegtél meg?

Péter. Midőn az országúton, uti hintajuk mellett álltam, azt mondta nekem Ída kisasszony : „ne igyál Péter oly italt, mitől az emberek eszöket vesznek” ekkor megfogadtam magamban Istennek s önnek édes kisasszonykám, hogy soha nem iszom annyit, hogy

megittasuljak. S én a mult szerdán mégis leittam magamat, s az éjjen át az utcán feküdtem, s így most már sem Ída kisasszonyt, sem ő nagyságát nem szabad szeretnem, sőt talán imádkoznom sem szabad érettek; mert Isten nem fogja imádságomat meghallgatni. S most megyek bőjtölni és meghalni, ha Isten úgy akarja.

Ída sirt, hangosan zokogott. — Soha többé nem akarsz eljöni?

Péter. Talán, kisasszonykám, még egyszer eljövök. Hiszen úgy tetszik nekem, mintha a mennyországba volnék, ha ide belépek.

Ída. Ó várj csak, szegény Péter, várj. —

Elfutott, kiüríté kis erszényét, s Loránttól még egyszer annyit kölcsönzött hozzá, s átnyújta az öregnek. „Vedd legalább ezt még, s végy rajta kenyeret magadnak.”

Péter. Nem, kisasszony! ezen adományt emlékül fogom eltenni, hogy temessenek el rajta, s nyughasam én is keresztényi módon.

A kis lány folytonosan sirt, s kihúzva kendőjéből aranytüjtét, kérdezve nézett rám, s aztán így szólt : „Íme Péter, vedd ezt emlékül Idától, kit oly

nagyon megkeserítél.“ Az öreg elvette, kinyújtá karjait, mintha a gyermeket magához akarná karolni, de azok lehanyatlának. — „Isten áldása e házra!“ — rebegé azután, s haza felé indult.

Ída fájdalmasan megindulva tért vissza szobájába, s egy kis szögletbe húzván magát, keservesen sirt. Midőn kissé megnyugodott, elbeszélte az egész szomorú történetet Matildnek, ki még soha annyi részvétet nem tanusita az öreg iránt, mint most.

A két gyermek nagyon bizalmasan ült az ablakmélyedésben. Láttam, hogy igen gyakran nézegetnek felém, mintha valami nyomná a szívöket. Matild kelt föl előbb, hozzám lépett, s így szólt: „Valami kérdésünk volna hozzád édes néni.“

Én. Vajjon mi, gyermekeim? Üljetek közelébb hozzám, s mondjátok el, mi.

Matild. Nem mondád-e nekünk, hogy minden ember, a ki igazán akar, lehet értelmes és jó? minden ember, kivétel nélkül?

Én. Minden ember, ki szívéből akar, lehet jó, ezt mondtam, s ez úgy is van. Senki nem kényszerül arra, hogy rossz legyen.

Ída. Miért nem jó hát Péter? nem akart egész szívéből jó lenni? Ó! ezt meg nem tudnám fogni.

Én. Péter nem rossz. Nála csak az a baj, hogy a rossz szokás, erősebb mint maga, mely Isten tudja miként, levette őt ismét lábáról.

Ída. Más jó emberekkel is megtörténhetik ez, édes néni?

Én. Igen, elég ember jár úgy, hogy jó akarat mellett is vizsás dolgokat mivel.

Matild. Ó, édes néni, hiszen én is úgy vagyok ezzel. S vajjon lehet-e valaki egészen rossz, még a jó akaratot megtartja?

Én. Nem, kedves Matildom. Hanem ki *valóban* jó akar lenni, korán kell *akarni* kezdenie, s teljes erejéből és folytonosan *akarni*.

Ída. S ezt Péter nem tette?

Én. Péterről beszéljünk később, kedves szívem! Matildnak még van egy kérdés a szívében.

Matild. Igen, jó nénikém! szeretném tudni, vajjon az egészen az én hibám-e, hogy gyakran oly vizsás gondolatim vannak, s hogy magamban néha oly boszús vagyok, s oly elégedetlen mindennel. Máskor szeretem ugyanazt, mi rossz órámban úgy el-lenemre van, sőt ha oly nagyon nem félnék tőled, néha talán valami rosszat is követhetnék el.

Én. Hogy efféle hajlamokat érzesz magadban, nem a te hibád; azok tévedése az, kik legkorábbi gyermek korodban így szoktattak, vagy inkább így elkényeztettek.

Matild. De nem volt az rosszság tőlök, hogy úgy szoktattak, amint nem lett volna szabad?

Én. Tévedés volt. Ők jót akartak neked, midőn minden akaratodat betölték, s minden nem szép ösztönödet, ily vadúl engedék kifejlni; ők azt képze-

lék, ily módon léssz mindig elégtűlt és vidám. De vajjon mindig az voltál-e, midőn minden akaratod szerint történt, s minden vad ösztöneid szabadon kitörhettek?

Matild. Nem, Selma néni; sőt még sokkal gyakrabban voltam kedvetlen, mint nálad; mert sokszor kívántam oly dolgokat is, miket képtelenség lett volna teljesíteniök. S ha aztán megtagadták valami tőlem, azt meg nem foghatám, s tomboltam és bosszankodám, s miben csak lehetett, ellenkeztem mindekivel, hogy az ellenállás miatt megboszuljam magamat.

Én. Magad tapasztalád tehát, hogy elégtűltnek — s vidámnak szerettek volna látni, s szándékukat eltéveszték. Ők tévedésben voltak.

Matild. S így én egyáltalában nem vagyok oka, hogy ilyen lettem?

Én. Addig nem voltál, míg nem tudtad, miként kell más leánygyá lenned. A hiba mindig annak megismerésénél kezdődik csak. Ki azon percztől fogva, melyben a jobbat elismerte s érezé, nem ragadja meg minden erejével, az megrovásra, sőt büntetésre méltó. Kérdezd meg bensőd hangját, melyet már ismersz, nincs-e úgy?

Matild. (Csöndesen s megszegyenülve) úgy van.

Én. Ugy van, s úgy volt az elejétől fogva. Ugyan azon hang, mely a te legbensődből beszél, úgy szól minden lelkiismeretben. Ez az ember angyala. Ki őt tiszteli, mindig jobb és jobb lesz.

Matild. De ha Péter oly komolyan akarta magát az iszákosságtól elszoktatni, és még sem volt képes, vajjon nekem fog-e menni, hogy hevessegem s fonák-ságaimtól elszokjam?

Én. Szerencsés gyermek, te még oly ifju vagy, hogy számodra minden lehetséges; de a nehezeten minden erőnkéből, szünetlenül akarnunk kell, különben el nem érhetjük. Péter mentiségére, nagyon sok mentő ok szól — (folytatám Idához fordulva) ő katona volt; s hogy a katona élet mily nehézségekkel jár, hallhattátok, midőn az öreg elmesélte hadmeneteit. Olyan-
kor a szegény emberek el sem lehetnének ital nélkül, s valamennyien hozzá szoknak. Egyébiránt ha nem isznak sokat, helyzetökben az nem is árthat, sőt szükséges is.

Ída. Így Péternek csak annyit kellett innia, mennyi javára vált, s akkor felhagyhatott.

Én. Épen az volt nehéz. Szegény Péter valószínűleg azért tette említett fogadását, utihintónk mellett, mert az illő mértéket a multban elégszer átlépte, s nem bizott magához.

Ída. Ezt meg nem foghatom. Ha Loránt és mi, nem kívánunk kínálatra sem több bort, mint mennyit néha asztalnál adni szoktál, miként lehetséges, hogy az öreg Péter nem tud mértéket tartani.

Én. Ti gyermekeim, jól vagytok szoktatva, s így megtartjátok a mértéket; de a szegény Pétert nem

nevelték ám oly gondosan. S mégis, kedves Ídám, vajjon emlékszel-e még, hogy jártál a szőlővel Loránt születésnapján? Azon napon készakarva engedtem mindent tetszéstekre, s nem intettelek, midőn a sok szőlő oly nagyon jól esett. De mi következett belőle?

Ída. Másnap gyomor- és főfájásom volt.

Én. Vajjon nem tudad-e te, hogy gyümölcs- és szőlőből sem jó sokat enni?

Ída. (Nagyon megszegyenülve.) De igen Selma néni, s többször megkísértém felhagyni az evéssel, de a szőlő oly édes volt, te nem figyelmeztettél, s én olyan nagyon szeretem a szőlőt.

Én. Lásd gyermekem, mi rád nézve a cseresnye, szőlő és baraszk, ugyanaz a férfiakra nézve a szesz ital. Mi az egyiket ingerli, a másikra nézve nem bir mindig ugyan azon hatással. De épen az, mi nagyon ingerel, a legveszélyesebb ránk nézve.

Ída. Ó Selma néni, hívasd el a szegény Pétert, hadd vigasztaljam meg őt; meg fogom neki mondani, hogy én a szőlővel épen úgy jártam, mint ő a borral. Ó hadd jöjön el, neki ismét el kell jönie.

Én. Péter nem fog eljöni gyermekem, mert nagyon meghasonlott maga magával.

Ída. De hát mért haragszik annyira magára? Valami fogatást említettél, micsoda az?

Én. Hogy mi által különbözik a fogadás, egyéb föltételeinktől, azt te most még kedvesem, nem értenéd meg. Elég az hozzá, hogy meghasonlott magával,

mivel fogadását megszegte. Ha nagyobb léssz, majd többet beszélünk felőle. A szegény Pétert azonban előlegesen csak magára kell hagynunk.

Ída. Valami jutott erről eszembe, édes néni.

Én. És mi az, kedves gyermekem, mond csak meg?

Ída. Az, hogy többé nem fogok úgy haragudni, ha az emberek esztelenek lesznek, mivel sok bort ittak meg.

Én. És vajjon miért, Ídám? Hát többé nem találd azt oly rútúak?

Ída. De igen; csak hogy most már el tudom képzelni, hogy ez véletlenségből is megtörténhetik.

Én. És ha a szőlő ugyanazon hatást idézné elő?

Ída hozzám ugrott, s kezével befogta számat — ó kérlek édes Selma néni, ne mond ki. — (S ki is mondhatta volna ki azt!)

Én. Mi tehát az öreg Péterre nem fogunk haragudni, és nem haragszunk senkire, ki oly szerencsétlenül gyöngé lesz, hogy jó föltételeit nem képes megtartani. De annál erősebbek igyekszünk lenni, s leszünk is, ha erőnket minden nap megkísértjük.

Lásd, édes Emmám, így nyújtott már többször is tárgyat a társalkodásra, az öreg Péter, a gyermekekkel nekem.

A többit majd elbeszéli Gertrúd élő szóval. Ó, neki igen sok elmesélni valója lesz. Isten veled kedvesem

A legegyszerűbb s tapasztalathűbb nevelési rendszer.

XVII.

És ezek lennének, véleményem szerint, a nevelési elsőbb korszaknak, s ebben a szülőknek, különösb- ben és nagyobb részben az anyáknak teendőik; mik- ből kitetszik, mily fontos szerepet játszanak a nők az emberiség boldogításában, s mily fontos ügy e tekin- tetben a nőnevelés és nőnevelőnek képzése. E részben még 19-ik századunk is, távol van azon állás-ponttól, melyen állania kellene. Hiában! kikiáltott műveltség, haladásunk, inkább látszik oldal-ösvényeken nyar- galni, s nem azon természet- nyomott úton haladni elő, mely ember-boldogításra vezet!

XVIII.

A nevelés második korszakának, tulajdonképeni célja a tanítás, mely vagy magány-nevelő, vagy iskolák és intézetek által eszközöltetik. Ennek teendői részint folytatják az elsőbb korszak alapvetéseit részint a világi pályák tudásait, ügyességeit készítik elő. Nem célom ezen korszakról bővebben szólani; de fölöslegesnek is tartanám ezt, miután az akörül működő nevelők már tudományosan képzettek, s any-

nyi jeles paedagógiai, methodicai stb. munkákkal lát- vák el a maguk osztályára nézve, hogy minden mon- dandóim, rájok nézve csak ismétlések fognának lenni. Egyedül azon egy emlékeztetésemet kérem figye- lembe vétetni, miként újabb korunknak egyik neve- lési mótélya az látszik lenni, hogy a növendékek lel- kei, inkább encyclopaediai rágott eledel-ekkel tömet- tetnek, mint önmunkásságra szoktattatnak; holott kétségen kívül egyedül önmunkásság az, mely képes, olykor kitünő jelest képezni a maga osztályában. Az encyclopaediai raggatott tudások, ritkán nem járnak némi emésztetlenséggel, s mindenkor inkább csekély szélességre, mint mélységre munkálnak, miként folyó víz, szétáradásában rendesen csekélyebb, mint saját vajútt medrében. Egyébiránt is kedvtelést, gyönyört, a tudományok mezején, csak önmunkásság képes éleszteni, mindenkor kedvesebb lévén szívünknek azon vagyon, melyet saját szorgalmunk után szerze- tünk magunknak, mint mely könnyen jutott birto- kunkba. Miként a hozzánk vett ededel, csak megelö- zött, vagy rakövetkezett mozgás, fáradalom után vá- lik bennünk vérré: úgy a tudományt is, csak önmun- kás szorgalom teszi igazán sajátunkká.

XIX.

Ezek valának főbb vonalokban elmondandóim.

Lássuk most már azon ellenvetéseket, mik egyszerű rendszerem ellenében tétethetnek :

1. A szüléktől sokat kívánok, mi részükről alig teljesíthető.

Igaz, hogy sokat és fontosat; de egyáltalában nem terhelőt. Ugyanis elejökbe szabott teendőim, nem szakmások, nem órához, tárgyhoz szorított tanítások, nem fárasztók, nem napi rendet bolygatók; hanem olyanok, mikre a gyermeki és családi élet, a maga lefolyása, rendje, eseményei és körülményei által, időnkint nyújtja az alkalmakat, és miket a gyermeknek, szülői iránti ragaszkodása és bizalma, legkülönösebben pedig tudni-vágya, — melyet örökös tudakozódásban tüntet ki — felette megkönnyít. Beszélgetési társalgás és szemmel-tartás, csaknem kimerítnek minden teendőt. Azon szüléknek, kik gyermekeiket terheknek tekintik, kiknek, gyermekeik ártatlan társalgásuk untató, s ezért azokat szívesen a cseléd-szobába szeretik száműzögetni, kik néhány kidobott forinttal, szülei és nevelési kötelességeiket befejezeteknek vélik, könyvecském nem iratott.

2. Rendszerem már föltételezi szüléknél a józan eszet, és legalább mázát, zamatát a kegyeletességnek és jellem-szilárdságnak; holott mindezek nem tulajdonaik minden szüléknek.

Igaz ez; mert senki sem kölcsönözheti azt másnak, a mivel maga nem bír. Azonban ézen ellenetés alaposságát nem akarom mellék-szökéssel kerülni ki, azt jegyezvén meg, hogy a legjobb, legtökélyesebb nevelési rendszer is, alkalmas nevelőket szokott föltételezni, mi nem is lehet másképen. Megismerem, hogy számosak azon szülék, kik részint hülyeségüknél, korlátoltságuknál, butaságuknál, részint feslett erkölceiknél, sőt talán egyedül földhöz ragadt szegénységüknél fogva is — mely őket a kenyérkereséssel annyira elfoglalja, hogy a gyermekkeli társalgásra, vagy néha csak találkozásra is, alig jutnak pillanataik — nem teljesíthetik, az elsőbb korszaknak általam elősorolt teendőit. De valljon az következik-e ebből, hogy mivel némelyek ezt nem tehetik, azok se tegyék kik tehetik, s azokra alkalmasok? Sok volna nyerve az emberiség boldogítására nézve, ha csak azon szülék teljesítnék is kötelességeiket, kiktől telik; annyival is inkább, hogy a jónak, nemesnek, a kegyeletességnek, azok előtt is becsük van, ezeket azok is negélylik, ezekben azok is ohajtják nevelni gyermekeiket, kik bár nem elvetemültek, de nem is hősei azoknak. — Azon esetekben, mikben a szülék teljesen alkalmatlanok a nevelés elsőbb korszaka teendőire, a kisdéd-óvodákbai korai küldés, lehetne az egyetlen kisegítő eszköz; csakhogy e végre ohajtnom kellene, miként századunknak ezen legidvebb intézményei akként rendeztetnének, hogy az

elsőbb korszak elősorolt teendőinek, teljesen megfelelni képesek lehessenek.

3. A gyermeket a cselédségtől eltítani nem lehet, játszótársaitól elzárni, sok tekintetben káros is fogna lenni; ezektől s más közbejövőktől is, gyakran hallhat a gyermek olyasokat, mik józan ész-kitejtési teoriámnak gátjai lehetnek, és láthat oly tetteket, mik kegyeletességi képzésére kártékonyan hathatnak.

Ezen ellenetéses kelletlenül többet bizonyítván, semmit sem bizonyít. Ugyanis nem létezhetik oly nevelési rendszer, oly izolált intézmény — s ha léteznék, aligha több kártétellel nem járva, mint idvvel — melytől az efféle kártékony befolyásokat teljesen elzárni lehetne. E szerint minden nevelési törekvésünknek, csak üres szalma-cséplésnek kellene lennie. A dolog gyakorlati oldala nem így áll. Ha a szüle minden alkalmat felhasznál arra, hogy a gyermeket a tárgyak valódi mivoltával, események okaival stb. megismertesse, hogy kedélyébe a kegyeletesség magvait hintegesse, a gyermek egy pár ellentétes esetenél, nem igen fogja józan eszt és kegyeletes kedélyét megtagadni; sőt a szülei tekintély — ha azt a szüle könnyelműleg el nem játszá — arra fog munkálni nála, hogy a szülék fejtegetéseinek, intéseinek adjon hitelt más idegenek fölött, s így nem ritka leend azon eset is, hogy mi ferdét látott vagy hallott itt-ott, szüleinek tribunálja elébe vigye, melynél a hatás könnyen meghiusíthatatik.

4. Valljon a józan észnek, az elsőbb korbani oly kiváló kifejtése és begyakorlása, nem fogja-e a gyermeket rationalismusra vezetni? nem fogja-e kívánni a vallás dogmáit is, ennek bonczolgatása alá fogni? Valamint a kegyeletességnek kedély-foglalása, nem viendi-e idővel a gyermeket egyben-másban vakbuzgóságra, fanatismusra?

Kétségen kívül nem; e kettős kártékonyaságtól egyáltalában nem tarthatni. Józan ész és kegyeleteség, kölcsönösen ellensúlyozzák egymást a gyermek lelkében; s különben is a vallás dogmái, nem józan ész-ellenesek, hanem észföldröttiek, s mint hitnek dolgait, már a kegyeletnél fogva is, nála félre nem érthetők. A kegyeletek közt tö helyen áll a vallás kegyelete, mely a vallásnak nemcsak dogmáit, szertartásait, hanem még gyakorlata helyét és szolgálait is, hívő tisztelben tartatja. A vakbuzgóság pedig, miként tapasztaljuk, nem a kegyeletességnek, hanem inkább a józan ész hiányának szokott eredménye lenni.

5. Az emberi józan ész gyöngé nádszál, könnyen és gyakran téved, kivált azokban, miket csak tudományosság fejthet meg; tehát biztalan kalaúz. Nem különben a kegyeletesség, inkábbára csak homályos érzelmek dolga lévén, kevés biztonságot nyújthat.

Ezek annyiban igazak, mennyiben minden emberi értelem és érzelem gyarló. Azonban felednünk nem kell, hogy az elsőbb nevelési korszakban, csak

alapvetésről van szó, melyre később a tudományos képzés vonja fel az épületet. És kérdem: válthatik-e annyira veszélyhözóvá olykori tévedése a józan észnek, vagy botlása a kegyeletességnek, mint elhanyagolásaik, vagy éppen elferdítéseik ezeknek? Bizonyosan nem, mint ezt a tapasztalás sokszorosan bizonyítja.

6. A gyermek hajlama kifejtésénél, mit tegyen azon esetben a szüle, ha a nyilatkozó hajlam a szülék és gyermek körülményeivel meg nem fér? például: ha szegénységgel küzdő háznép gyermekénél, már korán a költészeti hajlam mutatkozik, miután tudjuk, hogy a költői pálya, érlelmi pályának kissé mostoha?

Ily esetek adhatják elő magukat, s ilyesekben a szüléket némileg menteni tudom, ha a hajlam elnyomására s más irányadásra munkálnak. Azonban én ez esetben is, inkább ohajtnám közöletetni a kerekvágást. Több ízben fejtegetném, s a ház barátai közül is azokkal, kik iránt a gyermek kitünő bizalommal és tisztelettel viseltek, fejtegettetném: miként a világi életben, első kikerülhetlen szükségünk az, hogy magunknak és családunknak, étele, itala, hajléka, ruházata legyen, tehát mindenkinek mellözhetlen kötelessége, fő és első gondját ezeknek megszerzésére fordítani. Ekkor felfogására adnám: miként mutatkozó pálya-hajlama vagyis kedvtelése, ama czélra elégtelen eszköz, noha dicséretes, sőt tán dicsős hirt, dicsőséget szerző. Ha tudnék rá példákat a gyermeknek ismeretségéből, figyelmeztetném őt azokra is. E

szerint meghagynám számára másod-pályának a hajlamost, s megnyerném kedvét, iparát a kenyér-adóhoz is. Mindenesetre, az ily casuistikákban, minden a szülék józanságától függ.

7. Miután az elsőbb korszak teendői közt, tanítás nem emlittetik, kérdés: mellözön-e a szüle abban minden positiv tanítást, s könyves tudományt? s a pályák tudásainak, előkészületeinek számtalan sorából, semmit se szánjon-e a körülbelül hét évi korszakra? Ez kipótolhatlan idővesztés fogna lenni!

E részben nézetem ez: én a nevelési két korszakot egymástól elsorompózni nem kívánom, s valamint a másodikikat, az elsőbb kor alapvetései folytatásának vallottam, úgy nem látom által, miért ne lehetne némely tudásokat a másodikból az elsőbe idézni által? A két korszak egymást segíti, egymásba foly; egyedül azt kötöttem ki, hogy a második, a maga teendőit, az elsőbb kor alapvetéseinek rovására ne tegye. Nemcsak czélszerűtlennek nem tartom, hogy azon tudások, mik inkább gyakorlatnak, mint szemlélődésnek tudásai — milyenek a betűk és számok ismertetései, olvasás, írás — lassankint az elsőbb korszakban is, betaníthatassanak; sőt igen idvessék arra, hogy iskolába kerülván a gyermek, s annak már némely előismereteivel birván, könnyebben foglalhat a jelesebb tanulótársak közt helyet; mi kedélyére, szorgalmára, jótékonyabban hathat, mintha netalán lassúbb tehetségénél fogva, azoktól hátramaradni lenne kénytelen.

Fáy András.

A n ő i h i v a t á s .

Egy angol írónő gondolatai.

Női hivatásmódok.

Ha az helyben hagyatik, hogy minden asszony-nak kötelessége foglalkozást keresni, s hogy ezen kötelesség betöltése önállóságot kíván, úgy ama nagyon természetes kérdés fog fölmerülni: — vajjon mit tegyen?

Ezen kérdést megtenni, mindenesetre sokkal könnyebb, mint reá felelni, s a könyvek — röpiratok — s hirlapokban jelenleg oly számtalan s gyakorlatban levő viszonzatok, minden lehetséges és nem lehetséges indítványokkal, valóban csak arra alkalmasak, hogy a dolgot még inkább összezavarják. Egykor majd e sok indítvány között kétségtelenül ténynyé válik egy jó gondolat, s gyakorlati hasznot fog nyújtani. Addig azonban nem árt, az álló vizet megéríteni; minden háborítás jobb az elpossadásnál.

Ezen átmenő, s mert a tények szükségesebbek a szavaknál, mindenesetre kevéssé kielégítő „Gondolatok” egy munkás asszony gondolatai, ki egész életén

át az volt, s kinek elég alkalma vala, saját és más munkás asszonyok tapasztalatait összehasonlítani. Épen azért azonesztelenségbe legalább nem esik, hogy oly dologról beszéljen, mihez nem ért.

A magasabb női hivatásmódok alatt azt hiszem a következőket értik általában: az ifjuság nevelését, a rajtot, vagy általában művészeti vagy irodalmi foglalkozást, továbbá a közönség mulattatására szolgálni, mire nézve a színésznék, énekesnek s hasonlók, számmittatnak.

Az első ezen hivatásmódok közül, mely legáltalánosabban kerestetik, s minden módok között, legkönnyebben nyújt alkalmat a mindennapi kenyér megkeresésére, — azon mélység, melyben nemünk véd- és vagyontalan része közönségesen sülyedni szokott; s ezen mélység nem telik be ez által, sőt napról napra szélesebbé válik. S nem is lehet másképp addig, míg fiatal leányok minden osztályból, tehetségekkel vagy azok nélkül, minden áron nevelőnői állást igyekeznek nyerni, épen úgy, mint sok fiatal ember vá-

lasztja a lelkesí pályát, mivel azon tisztességes ellátást ígérnek maguknak, és semmi másra nem alkalmasak. Így az asszony legfontosabb hivatása s a legmagasabb férfiúi hivatás azok méltatlansága s tehetlensége által, kik magukat arra szentelik, a lehetőségig le van alázva.

Ha öt ezer asszony között egyetlen egy sem alkalmas, a szónak legszentebb értelmében, arra, hogy anya legyen, úgy vigasztalódva állithatni, hogy amaz ötezer közül kettő sem volna képes, egy nevelőnői állást tökéletesen betölteni. Gondoljuk csak meg, mi mindent foglal magában ezen hivatás: igen sok anyai kötelességet, azon kívül jelentékeny lelki előnyöket, jellemzilárdságot, józan észet, jó kedélyállapotot, finom szokásokat, türelmet, nyájasságot, szelidséget — szóval, minden tulajdont, mi arra alkalmas, hogy egy asszonyt tökéletessé tegyen, megkivánunk attól, ki bátorságot vesz magának csak egyetlen piczi gyermek nevelését is elvállalni.

Vajjon vesz-e mindenki arra fáradságot magának, hogy azt meggondolja, micsoda egy „kis gyermek”? Nem érzélgős szempontból véve föl, mint teremtményt, mely fölött bölcselkedni, kit megénekelni s lefesteni szoktak; nem is önzőleg, mint játékszeret, kit megsókolunk, pirongatunk, vagy mézeskalács-csal táplálunk, hanem keresztényi szempontból, melynél fogva benne egy élő emberi lényt látunk, arra hivatva, hogy művelve, nevelve, s vezetve legyen, hogy maga részéről ő is ismét jövő nemzedékeket művelhessen, nevelhessen és vezetni tanuljon. És mégis, e nagy felelősséggel szemben is, melynél minden tett, minden szó, évekre teremhet jó vagy rossz gyümölcsöt, épen a nevelőnői hivatást látjuk csak nem minden önmagára utasított úrhölgy s csaknem minden félművelt „fiatal személy” által megragadni, kik azon hivatáskörből, melyben utasítva vannak, egy magasabbba kívánnak lépni.

Hogy arra valóban hivatva vannak-e, a felett nem gondolkoznak, bár talán semminél inkább nem kell annyi szeretet a tárgyhoz, mint épen ennél. Mert tudományokat birni, és azon tehetség, azt másokkal értelmesen közölni, két egészen különböző, sőt gyakran egymást kölcsönösen kizáró tulajdon; egy nagy tudósak nem kell szükségkép jó tanítónak is lennie, sőt ha a kettő egyesülve van is, megsemmisülhet hatása, valami jellemhiba, például kedély nyugalom hiánya vagy akaraterő miatt. És feltéve, hogy minden szellemi és gyakorlati tulajdonok megvannak, még akkor is kétséges marad az erkölcsi hatás, mely azon forráshoz képest, melyből ered, a gyermeket egész életére megnevelheti vagy elronthatja.

Ezen tények oly mindennapiak, hogy csaknem fölöslegesnek látszhatnak azok létezését különösen kutatni, ha nem tapasztalnánk, mennyire félreismertetnek, napról napra, még az értelmes emberek által is; ha nem látnánk, mi nagy összegeket szórnak ki

szülők házaik, ruháik s mulatságaikra, csak gyermekeik nevelésére nem fordítanak sokat, s megelégszenek, ha fiaikat olcsó intézetekbe adhatják, s lányaik számára lehető jutányosan fogadnak a házhöz nevelőnőt; ha nem tapasztalnánk, hogy mint ezek természetes következménye, ezerekre menő tehetségtelen leány s rosszúl nevelt, lelkiismeretlen asszony ajánlja magát minden lehető módon nevelőné s tanítónénak, s a mellett hazugságot hazugságra, s csalást csalásra halmoz, semmi esetre nem mindig valódi roszaságból, hanem csak kétségbeesésében, mert nem maradt egyéb választása, mint vagy ezen útra térni, vagy — éhen elveszni!

S e mellett a fiatal nemzedéktől semmi kevesebbet nem várunk, mint tökéletességet; s a helyett mit találunk?

Már én több mint egy nemzedék fiatal leányt láttam felnőni, azt azonban ünnepélyesen állithatom, hogy neműnk legjobbjainak többnyire azokat találtam; kik soha nem voltak intézetben, és soha valódi nevelőnővel nem bírtak.

Ily tény bizonyosan nagy szakadást okoz ezen sokoldalú ágában a női tevékenységnek, minek igazságát, az általános tapasztalás is erősíti. Hogy lehetne ezen segíteni? Nézetem szerint, mint minden gyógymódnál, úgy itt is a gyökérén, azaz magánál a nevelőnénél kell kezdeni.

Hol az asszony nál határozott öröm a tanításban, épen úgy mint a szükséges tehetség hozzá, továbbá kellő ismeretek mindenben, mire másokat tanítani akar, szeretet a gyermekek iránt, s mindennél előbb a felelősség világos öntudata, mit velők szemben magára vállal, hibáznak, ott valóban szentségtelenség, ha megkísért mint tanítóné föllépni. Jobb ha boltba szegődik, varrónő, komorna lesz — vagy jóra való szobaleány, s szobát tanul söpörni, minthogy megcsalja saját lelkét és másokat is veszélybe hoz az által, hogy oly állást vállal el, melyhez nála a szentség hiányzik.

„Igen, de — fogják erre mondani — munkát kell, hogy kapjunk, de vetélytársnék oly sok van, hogy, ha mindent nem ígérünk, azt fogják hinni semmit nem tudunk, s akkor éhen kell halnunk!”

Vegyük ama vetélytársnékat jobban szemügyre; A legtöbb közülök azt, mit ígér, csak félig, s sokan épen nem teljesítik. Ezáltal kölcsönösen megfosztják egymást kenyerüktől — de csak addig, míg tehetlenségüket rejtteni képesek — azontúl a nyomornak válnak martalékvivá. Amaz asszonyok pedig, kik feladatuk véghezvitelére csakugyan alkalmasak — legyen az bár nagy vagy kicsi — többnyire, ha nem kell szokatlan balsorsallal küzdeniök, szükségét szenvednek legalább, mert a munka hibázik nekik. Semmi befolyás nem oly érezhető a házban sem oly aggalmassan feltartott, habár csak saját érdekünkben is, mint az, melyet egy jó nevelőné gyermekeinkre gyakorol; de a tani-

tónék özönében semmit nem nehezebb találni — s a magas föltételek után következtetve, mik sokszorosan tétetnek föls fogadtatnak el, semmi nem becsesebb — mint egy mívelt úrhölgy, ki csak egyetlen szakot alaposan, lelkiismeretesen és jól tanítani képes volna is.

Itt, mint a legtöbb társadalmi kérdés mellett, mik elméletileg igen könnyven, gyakorlatilag azonban annál nehezebben eldönthetők, gyakran jobb a bajt csöndesen aláásni, mint fájdalom kiáltást hallatni fölötte. Ha minden nevelőné, mennyire hatalmában áll, hogy hivatásának nagyobb tekintélyt szerezzen azon törekvés által, hogy az ahhoz tartozót emelje, akkor sok nyomor s elvitázhatlan igaztalanság, minek állása ki van téve, kiegyenlödnek lassankint. Magasabb igények, tehetségeket illetőleg, sok középszerűséget irtának ki, mik csak hátrányosan állnak az útban, s a megriktúlt számú vetélykedők a munka becsét magasabbá tennék. Azért mondom, a munka becsét mert nekünk asszonyoknak, ha már valami munkához látunk, ahhoz kell magunkat szoktatni, hogy önbecsünket ne eszményi zsinórmérték szerint, hanem csak egyszerűen mint munkásnékét vegyük számba, kiknek áruí, tisztán kereskedelmi tárgyak, mi mellett csak pénzérték hoz be pénzt, vagy legalább a szerint szabad számitania.

Ugyan ez áll a két másik hivatási módról is — a művészi és irodalmiról. A művészt teszem előbbre, mert az a legnehezebb hivatás s legmagasabb tökélyeig asszony által talán el sem érhető. Az ok, mely ezt igazolja, igen sok: a kiképzés, mit a festészet igényel, a természetes ellenszenv, mit az asszony akár az élet után rajzolás, akár az iránt érez, hogy anatómiai bonczolásnál jelen legyen, stb. mind oly tanok, melyek arra nézve, ki a szabad művészetek legnehezebbjét mélyében kikutatni s magasát megmászni akarja, elmulaszthatlanok. Hogy ez valaha fog-e asszonyoknak sikerülni, kérdés marad. De azalatt is találhat esetlenül szerény és tisztellettjelis foglalkozást.

Az írói pálya mellett ellenben ily határok létezését nem találjuk; e téren a férfiak nem csak hogy nem bírnak előnnyel fölöttünk, sőt gyakran — ha szabad kimondanom — legyőzetnek általunk. Mi éles,

hűn találó történettudósok vagyunk, s tehetségünkben áll azt, mit tudunk, világosan előadni, regényeink nagy találékonyasági tehetséget árulnak el, s az újabb kor írónőinek művei bebizonyíták, hogy épen oly jó költeményeket írunk, mint a férfiak. A kiadók jelentései, valamint a hetenkint, vagy havonként megjelenő értekezések bebizonyítják, hogy bátran nyomulunk az irodalomba, a nélkül, hogy külső kellemetlenségek föltartóztatnának, átadás és önbizalommal dolgozunk s nem nyugszunk meg előbb, míg a legmagasabbat el nem értük.

Ennyit a legjobbbjairól ezen osztálynak, melynek hatása sok évekre fogja áldásait terjeszteni; ezek fölötte több szóval élni, valóban fölösleges volna. De ezzel ellenkezőleg van még egy másik, alárendelt osztály, mely sem tehetség sem mindennapi asszonyokból nem áll, s mely mind a kettőt igyekszik magában egyesíteni, s egyiket sem érheti el; ezen osztályról kell hogy beszéljek.

Semmi az egészen rossz kivételével, nem kártékonyabb egy hivatási pályára nézve, mint a középszerűség. A műkedvelő, ki csinosan ír, takarosan fest, ezt saját élvezetére teszi; s bár a lélekre nézve képezőbb, ha ama nagyobbak méltánylatával beéri, melyet számunkra mások művei nyujtanak, mintha magunk üzünk élvezetül jelentéktelen dolgokat, mindamellet elég ártalmatlan, ha az egész csak ennyiben marad. Ki azonban nyilvánosan bátorkodik magát mint művész — a szó legszélesebb értelmében — másokkal összemérni, annak a művészet szigorú törvényeihez kell magát tartania. És egyike ezen törvényeknek az, hogy mindenki, ki egy közönséges képet fest vagy középszerű könyvet ír, ahhoz járul, hogy a közönség művészi izlését, legalább is átmenőleg, tévútra vezesse, hogy egy érdemesebbnek helyét foglalja el, s a nélkül hogy kicsibe valami jót eszközölne, a nagy egésznek mindig ártani fog.

A jelentéktelen tehetségek nagy tölongásában, kik jelenleg a világot elárasztják, gyakran kísértetbe jövünk hinni, hogy a világ felvilágosítására az volna a legrövidebb út, ha nagy tüzet raknánk a könyvekképek felerészből, mik irattak és mik rajzoltattak.

(Folytatása következik.)

Arany mondatok.

Báró Eötvös J. gyöngysoraiból.

A szerencse mezőt ad, de a győzelmet rajta csak ére nyivhatja ki.

Miként remélheted, hogy Isten irgalmas lesz irántad, ha te e földön az elnyomott igazságnak segédkezet nyújtani nem akartál?

Lehet-e anyát arról meggyőzni, hogy gyermeke máshol boldogabb lehetne, mint az ő karjai között?!

A nemesebb asszonyi kebelnek legveszélyesebb, de egyszersmind legszebb tulajdonai közé tartozik, hogy magát kizárólag mindig egynek szenteli.

Van-e ki a gyermek tagolatlan szavát ezer közül kihallaná, ki öt hónapok, évek mulva ezerek közül kiismerni tudná, ha anyja nem?

Felölös szerkesztő: Vachott Sándorné.